

при участието на секретар-протоколита Десислава Пенкова разгледа в закрито заседание на 12.06.2024 г. конституционно дело №26/2024 г., докладвано от съдия Соня Янкулова.

Производството е по чл. 149, ал. 1, т. 2 от Конституцията на Република България във фазата за решаване на делото по същество.

Конституционното дело е образувано на 10.07.2024 г. по искане на 23-ти състав на Софийския районен съд за установяване на противоконституционност на чл. 343в, ал. 3 от Наказателния кодекс (обн. ДВ, бр. 26 от 1968 г.; посл. изм. бр. 42 от 2024 г.; разпоредбата обн. ДВ, бр. 96 от 2016 г.; НК).

Според вносителя оспорената разпоредба на чл. 343в, ал. 3 НК противоречи на чл. 4, ал. 1, на чл. 5, ал. 3 и на чл. 6, ал. 2 от Конституцията.

Довод за твърдяното противоречие с чл. 4, ал. 1 от Конституцията е приемането от законодателя на разпоредбата без мотиви и обсъждане, което „прави обективно невъзможно тълкуването по смисъла на чл. 46, ал. 1 от Закона за нормативните актове“ (ЗНА). Според сезиращия съд липсата на мотиви води до нарушение на принципа на законност, тъй като е „накърнена предвидимостта в правното регулиране, дестабилизирана е правната сигурност, която правовата държава [...] е предназначена да осигури и която е предпоставена от създаването и действието на ясно, еднозначно, непротиворечиво, стабилно и предвидимо законодателство“. Въведената с разпоредбата наказателна отговорност за съществуващо административно нарушение вносителят намира за противоречаща и на справедливостта като съществен елемент на правовата държава.

Според сезиращия съд разпоредбата на чл. 343в, ал. 3 НК „не представлява легитимен отговор на деяние с повишена степен на обществена опасност, налагаща именно наказателноправна репресия, а се явява произволно санкциониране с най-тежката по характер отговорност“, което обосновава противоречието с чл. 5, ал. 3 от Конституцията. Той посочва, че за разлика от установеното в чл. 343в, ал. 1 и 2 НК, въведената в алинея 3 наказателна отговорност „не е обусловена от обективен признак на престъплението – деецът да е бил наказван за същото деяние по

административен ред“, което накърнява „конституционния мащаб за допустимо ограничаване на правата“ на гражданите.

Противоречието с чл. 6, ал. 2 от Конституцията вносителят аргументира с установяването на „същата по тежест наказателна отговорност“ на лица, „извършили деяния с различна степен на обществена опасност“. Налице е неравно третиране, което е произволно и поради това нарушава „принципа на юридическото равенство на гражданите“.

Конституционният съд с определение от 08.10.2024 г. допусна искането за разглеждане по същество.

В отговор на предоставената им възможност становища и правно мнение представиха: министърът на правосъдието, министърът на вътрешните работи, Върховният касационен съд, изпълняващият функциите на главен прокурор, Висшият адвокатски съвет, Националната следствена служба и доц. д-р Петя Митрева.

Министърът на правосъдието, Върховният касационен съд и доц. д-р Петя Митрева намират искането за установяване на противоконституционност на чл. 343в, ал. 3 НК за основателно, а министърът на вътрешните работи, изпълняващият функциите на главен прокурор, Висшият адвокатски съвет и Националната следствена служба – за неоснователно.

Министърът на правосъдието сочи, че разпоредбата на чл. 343в, ал. 3 НК е приета, след като вече е съществувал идентичен състав на административно нарушение – чл. 177, ал. 1, т. 2 от Закона за движението по пътищата (ЗДвП) – като е налице пълно съвпадение в обективните признаци, включени в съставите на административното нарушение и на престъплението. Третирането на едно и също деяние едновременно като престъпление и административно нарушение министърът определя за противоречащо на правилото *ne bis in idem*, установено в член 4, §1 от Протокол №7 към Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи (ратифициран със закон, обн. ДВ, бр. 87 от 2000 г.; обн. ДВ, бр. 76 от 2011 г., в сила за България от 01.02.2001 г.). Подчертава, че нормативна уредба, която „затруднява правоприлагането или е взаимно изключваща се, е конституционно нетърпима поради противоречие с принципа на правовата държава“, а „дефицитът на яснота във формулировката на една наказателноправна норма създава предпоставки за произвол при нейното прилагане“, което е „самостоятелно основание за обявяването ѝ за

противоконституционна“.

Върховният касационен съд анализира целта на Закона за изменение и допълнение на Наказателния кодекс, с който е въведена оспорената разпоредба, и мотивите на вносителите. Изтъква липсата на анализ на обществената и правната действителност, липсата на обоснована обществена необходимост от криминализиране на деянието, липсата на съображения за значението на съществуващата и към датата на приемане на разпоредбата нормативна уредба по Закона за движението по пътищата, което прави изменението самоцелно. Сочи, че деянието по чл. 343в, ал. 3 НК не е насочено пряко срещу безопасността на движението, а има отношение към реда за управление на тази дейност. Законодателят не е направил разлика между хипотезите, при които е нарушена приложената принудителна административна мярка и не е отчел факта, че принудителната административна мярка подлежи на предварително изпълнение, което предполага „реализиране на наказателна отговорност за неизпълнение на административен акт, който е незаконосъобразен“. Едновременното съществуване на наказателна и административнонаказателна отговорност за деяния с „абсолютно сходство на признаците – обективни и субективни“, „оставя впечатление, че държавата няма ясна концепция относно нивото на обществена опасност на тези деяния“, и води до „неясно и противоречиво законодателство, което поставя гражданите в условията на неравнопоставеност“.

Според доц. д-р Петя Митрева в чл. 343в, ал. 3 НК „са инкриминирани деяния, на които липсва обществената опасност като основно свойство на престъплението по чл. 9, ал. 1 НК и чието извършване може да бъде санкционирано по административен ред“, което води до „нарушение на принципа *ne bis in idem*“. Наказателната отговорност за деянието по чл. 343в, ал. 3 НК и деянието по алинея 1 и 2 на същия член намира за нарушаващо чл. 6, ал. 2 от Конституцията, тъй като „различното третиране не е оправдано от гледна точка на целите на закона и средствата за постигането им“.

Министърът на вътрешните работи посочва, че в искането „не са наведени аргументи за пряко противоречие с конкретни конституционни норми, а е извършено позоваване на общи конституционни принципи“, което „не навежда категорични изводи за нарушаване на основни права и свободи на гражданите“. За неоснователен преценява довода на вносителя за „липса на действащ законов регламент на

обективен критерий, съобразно който да бъде проведено разграничение между състава на престъплението по чл. 343в, ал. 3 НК и състава на административното нарушение по чл. 177, ал. 1, т. 2 от Закона за административните нарушения и наказания“ (ЗАНН), тъй като в „такива случаи административнонаказващият орган прекратява производството на основание чл. 59, ал. 1, т. 9 ЗАНН“.

За изпълняващите функции на главен прокурор волята на законодателя е ясна – да приравни „случаите, при наложено административно наказание (лишаване от право да управлява моторно превозно средство) с тези, на които са наложени принудителни административни мерки, имащи характер на изпълнително-разпоредителна дейност“. Намира разпоредбата за „легитимен отговор за деяния, които са с повишена степен на обществена опасност“, който отговор съответства „в достатъчна степен на критериите за съразмерност на ограничението спрямо засегнатите от визираните престъпления права“. Разпоредбата „не нарушава конституционния принцип за създаване на ясно, еднозначно и непротиворечиво законодателство“, поради което не е противоконституционна.

Висшият адвокатски съвет изтъква, че с искането „на практика“ се предлага Конституционният съд „да встъпи в правомощията на позитивен законодател“, което е „несъвместимо с основополагащия принцип на разделението на властите в правова държава с демократично управление“. Счита, че „законодателната воля, възплътена в чл. 343в, ал. 3 НК, е изразена съвсем ясно, категорично и недвусмислено“, поради което позоваването на чл. 46 ЗНА е неоснователно и „не се е налагало допълнително да се прибегва към другите способи за тълкуване“. Посочва, че принудителните мерки „са насочени към осигуряване на безопасността на движението по пътищата и преустановяване на административните нарушения“, като на „засегнатите лица е осигурен достъп до съдебен контрол на съответните ограничителни заповеди“. Намира, че вносителят на искането „неоправдано смесва деянието по чл. 343в, ал. 3 НК, което от обективна страна се изразява в управление на моторно превозно средство, с предхождащото във времето фактическо проявление на причината за налагане на принудителна мярка по чл. 171, ал. 1, т. 1 ЗДвП, която сама по себе си може да бъде отменена по съдебен ред с последваща възможност за обезщетяване на засегнатите лица по реда на Закона за отговорността на държавата и общините за вреди“. Сочи, че „санкцията по чл. 343в, ал. 3 НК“ може „да бъде твърде лесно и безусловно определена, защото разпоредбата недвусмислено препраща към чл. 343в, ал. 1 НК“. Изтъква, че „широката дискреционна власт във всеки конкретен случай“

позволява на сезиращия съд да постанови наказание, „което да съответства на справедливостта като конституционен принцип“. Определя като неубедително „твърдението на вносителя на искането, че чл. 343в, ал. 3 НК нарушава принципа на равенство пред закона“.

Според Националната следствена служба „налагане на наказателна санкция в хипотезата на чл. 343в, ал. 3 НК, се явява адекватна и обоснована реакция на законодателя, с оглед предотвратяване и прекратяване на правонарушенията извършвани от такива водачи“ на моторни превозни средства. Посочва данни от криминологично изследване, според което „за периода 2010 – 2021 г. наказаните престъпления по чл. 343в, ал. 1“ НК са „с дял от 3,3% в структурата на чл. 343в НК“, а за периода 2016 – 2021 г. „наказаните престъпления по чл. 343в, ал. 3“ НК „са с дял от 13% в структурата на наказаните престъпления по чл. 343в“ НК. Тези данни счита за обосноваващи „правилният подход на законодателя при въвеждането“ на разпоредбата на чл. 343в, ал. 3 НК.

Конституционният съд, като обсъди твърденията и доводите в искането, представените по делото становища и правно мнение, както и относимата правна уредба, за да се произнесе, взе предвид следното:

Разпоредбата на чл. 343в, ал. 3 НК е приета от 43-тото Народно събрание на 15.11.2016 г. като част от Закона за изменение и допълнение на Наказателния кодекс, обн. ДВ, бр. 95 от 2016 г.

Проектът на Закона за изменение и допълнение на Наказателния кодекс е внесен от група народни представители и предвижда изменения в чл. 325, ал. 3, чл. 343, ал. 2, чл. 344б, ал. 5 и чл. 345, ал. 1 и 2, но в него оспорената разпоредба не е включена. В мотивите на вносителите на проектозакона е посочено, че „се предлагат нови състави на престъпления, насочени към водачите на моторни превозни средства (МПС), извършващи нарушения на правилата за движение по пътищата, които са животозастрашаващи“.

Между първо и второ гласуване на законопроекта народни представители правят предложение за изменение на чл. 343в, ал. 1 НК, като след думите „моторно превозно средство“ се добавя текстът: „в срока на изтърпяване на принудителната административна мярка за временно отнемане на свидетелството за управление на моторно превозно средство, или“. Мотивите на вносителите са: „Предвидената

наказателна отговорност за особено недобросъвестни водачи, които въпреки наложеното им наказание за лишаване от право да управляват МПС за определен срок, в срока на изтърпяване на наказанието го нарушават, следва да обхване и практически идентичните случаи на лишаване от правоспособност чрез наложена принудителна административна мярка“.

Комисията по правни въпроси подкрепя по принцип предложението на народните представители и предлага нова редакция: „§ 7. В чл. 343в се създава ал. 3: „(3) Наказанието по ал. 1 се налага и на лице, което управлява моторно превозно средство в срока на изтърпяване на принудителна административна мярка за временно отнемане на свидетелството за управление на моторно превозно средство“.

При обсъждането на проекта на закона в пленарно заседание и второто гласуване разпоредбата е приета без обсъждане и понастоящем е действаща в тази редакция.

С разпоредбата на чл. 343в, ал. 3 НК законодателят криминализира управлението на моторно превозно средство в срока на изпълнение на принудителната административна мярка „временно отнемане на свидетелството за управление на моторно превозно средство“. Квалифицирането на дадено деяние като престъпление и определянето на наказание за извършването му е проявление на наказателната политика на държавата, определянето на която е правомощие единствено на Народното събрание. Конституционният съд в практиката си подчертава, че „[р]ешенията за криминализиране или декриминализиране на определени деяния по своята същност са политически, защото предпоставят избор между противоположни интереси, ценности и виждания“ (Решение №13/2022 г. по к.д. №8/2022 г.; Решение №14/2000 г. по к.д. №12/2000 г.; последно Решение №4/2025 г. по к.д. №29/2024 г.). Но Съдът също така приема за обосновано „да се предположи, че пристъпвайки към криминализация на отделни деяния, законодателят основава нормотворческата си дейност върху анализ и оценка на криминологическата реалност – състоянието, структурата и динамиката на престъпността [...] и ефективността на очакваната генерална и специална превенция“ (Решение №13/2022 г. по к.д. №8/2022 г.).

Това предположение е опровергано при приемането на разпоредбата на чл. 343в, ал. 3 НК, чрез която законодателят криминализира деянието управление на моторно превозно средство в срока на изпълнение на принудителна административна

мярка „временно отнемане на свидетелството за управление на моторно превозно средство“. Приемането на разпоредбата на чл. 343в, ал. 3 НК не е обосновано с анализ и оценка на общественотоопасните последици от криминализираното деяние, няма анализ на очакваната ефективност на предвиденото наказание, няма дори преглед на действащата нормативна уредба на засегнатите обществени отношения. Нито в мотивите на проекта на Закона за изменение и допълнение на Наказателния кодекс (554-01-163 от 08.10.2015 г.), с който е въведена разпоредбата, нито в направеното предложение на народните представители за приемане на разпоредбата (654-04-26 от 29.02.2016 г.), нито при второто обсъждане на проекта на закона в пленарно заседание и неговото гласуване са посочени факти и обстоятелства, които да обосноват приетото.

Ако законодателят беше направил поне преглед на действащото към датата на приемане на разпоредбата право, би установил, че в позитивното право от 1999 г., т.е. от приемането на Закона за движението по пътищата, съществува разпоредбата на чл. 177, ал. 1, т. 2 ЗДвП, която определя като административно нарушение управлението на моторно превозно средство, след като свидетелството на водача за управление на моторно превозно средство е временно отнето по реда на чл. 171, т. 4 ЗДвП, а от 2002 г. и по реда на чл. 171, т. 1 ЗДвП, за което нарушение се налага административно наказание „глоба“ в размер от 100 до 300 лв.

Разпоредбите на чл. 171, т. 1 и 4 ЗДвП уреждат предпоставките, при които на водача на моторно превозно средство се прилага принудителна административна мярка „временно отнемане на свидетелството за управление на моторно превозно средство“.

Към датата на приемане на чл. 343в, ал. 3 НК тази принудителна административна мярка се прилага за пет различни хипотези на поведение на водача на моторно превозно средство, уредени в т. 1: б. а) – водачът не отговаря на медицинските или на психологическите изисквания; б. б) – управлява моторното превозно средство с концентрация на алкохол в кръвта над 0,5 на хиляда или е под въздействието на друго упойващо вещество, или откаже да бъде проверен с техническо средство или да даде кръв за медицинско изследване; б. в) – поради незнание извърши немаловажно нарушение на правилата за движение; б. г) – извършва обществен превоз на пътници с превозно средство, което не е включено в списък към лиценз или удостоверение; б. д) – в нарушение на чл. 157, ал. 8 ЗДвП; б.

е) – управлява моторното превозно средство без застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобила, и за хипотезата по т. 4 – водачът не е изпълнил задължението си по чл. 157, ал. 4 ЗДвП да върне свидетелството си за управление, тъй като е загубил правоспособността си поради отнети всички контролни точки. Към датата на приемане на чл. 343в, ал. 3 ЗДвП срокът на принудителната мярка „временно отнемане на свидетелството за управление на моторно превозно средство“ по чл. 171, т. 1 ЗДвП е, както следва: по б. а) – до отпадане на основанието; по б. в) – до успешното полагане на проверочен изпит; по б. г) – до решаване на въпроса за отговорността, но не повече от един месец; по б. д) – до заплащане на дължимата глоба; по б. е) – до представяне на сключена валидна застраховка, а по б. б) – до решаване на въпроса за отговорността, но не повече от 6 месеца.

Към датата на сезиране на Конституционния съд разпоредбата на чл. 171, т. 1, б. б) ЗДвП е претърпяла изменение и понастоящем принудителната административна мярка „временното отнемане на свидетелството за управление на моторно превозно средство“ се прилага на водач, който управлява моторно превозно средство с концентрация на алкохол в кръвта над 0,5 на хиляда, установена с медицинско и химическо лабораторно изследване или с изследване с доказателствен анализатор, или с друго техническо средство, определящо съдържанието на алкохол в кръвта чрез измерването му в издишания въздух, или след употреба на наркотични вещества или техни аналози, установена с медицинско и химико-токсикологично лабораторно изследване или с тест, както и който откаже да бъде проверен с техническо средство или с тест, изследван с доказателствен анализатор, или да даде биологични проби за химическо изследване и/или химико-токсикологично лабораторно изследване (обн. ДВ, бр. 77 от 2017 г.). Създадена е и нова хипотеза – б. ж), при която мярката се прилага на водач, който при управление на моторно превозно средство навлиза след знак, забраняващ влизането на съответното пътно превозно средство при въведена временна забрана за движение извън населените места, като срокът на отнемането е един месец (обн. ДВ, бр. 9 от 2017 г.). С Решение №3/2021 г. по к.д. №11/2020 г. Конституционният съд обяви за противоконституционна разпоредбата на чл. 171, т. 1, б. д) ЗДвП (обн. ДВ, бр. 26 от 2021 г.).

Като резултат към датата на приемане на чл. 343в, ал. 3 НК и към днешна дата в позитивното право съществуват административно нарушение и престъпление, които имат идентичен състав – управление на моторно превозно средство в срока на изпълнение на принудителната административна мярка „временно отнемане на

свидетелството за управление на моторно превозно средство“. Това налага Съдът да установи целта на законодателя за така създадената паралелна нормативна уредба.

Общият мотив на проекта на Закона за изменение и допълнение на Наказателния кодекс, с който е въведена разпоредбата на чл. 343в, ал. 3 НК – „създаването на нови състави на престъпления, насочени към водачите на моторни превозни средства, извършващи нарушения на правилата за движение по пътищата, които са животозастрашаващи“, – не дава информация за целта, поради която законодателят е приел едновременно да съществуват престъпление и административно нарушение за едно и също деяние, при това със значително различни по вид и размер наказания. Не дава информация и за извършената от законодателя преценка на степента на обществената опасност на това деяние при съпоставката му със съставите на престъпленията по алинея 1 и 2 на чл. 343в НК, които се основават на административно наказване за извършено „същото деяние“ в срока на изтърпяване на административното наказание (алинея 1) или за извършване на „такова деяние“ в едногодишен срок от „наказването“ (алинея 2).

Мотивите на вносителите на предложението за нова разпоредба – алинея 3 на чл. 343в НК, сочат единствено, че за законодателя налагането на административно наказание и прилагането на принудителна административна мярка са идентични по своите последици правни средства за държавна принуда. Това разбиране на законодателя за същността и правните последици на административното наказване и на прилагането на принудителната административна мярка влиза в сериозно противоречие с приетото от самия законодател относно тези две правни средства за държавна принуда.

Конституционният съд последователно приема в практиката си, че законодателната власт е единствената, която може да определя наказателната политика, защото в качеството си на общонационално представително демократично избрано учреждение би следвало да е в състояние да намери необходимия към даден момент баланс на конституционно защитени ценности чрез създаването на правна рамка, която да изпълни предназначението си на техен гарант. Установеното в практиката на Съда разбиране за правовата държава във формален и материален смисъл като държава на правната сигурност и на справедливостта изисква и от законодателя спазване както на същностния компонент на формалната правова държава – принципа на законност (упражняване на властта при спазване на

върховенството на правото), така и на изискването създадените от законодателя правни норми да останат в рамките на и да защитават и гарантират конституционните ценности, принципи и права на гражданите (като проявление на справедливостта).

За законодателя принципът на законност намира конкретно проявление в изискването създаваните от него правни норми да бъдат ясни, недвусмислени и разбираеми. Това изискване е особено стриктно по отношение на разпоредбите, чрез които законодателят дефинира едно деяние като престъпление и определя за него наказание, защото въведената чрез наказателния закон държавна принуда има потенциала същностно да засегне конституционни права и свободи на гражданите.

С приемането на разпоредбата на чл. 343в, ал. 3 НК законодателят дефинира деяние като престъпление при вече съществуващо като идентичен състав деяние, установено от него като административно нарушение, без да определи кога деянието следва да бъде престъпление и кога – административно нарушение. Съдът в своята практика приема, че „принципът на законност изисква наказателноправните норми да бъдат достатъчно ясни, предвидими и достъпни, за да се позволи на правните субекти, ако е необходимо, да разберат за кои действия и бездействия се предвижда наказателна отговорност. Това изискване ще бъде удовлетворено винаги когато гражданите могат да извлекат от съдържанието на наказателната норма какво им е забранено, както и какво ще бъде наказанието, ако нарушат закона“ (Решение №13/2022 г. по к.д. №8/2022 г.). В случая Съдът не може да приеме за удовлетворено дори изискването, че „[я]сно и определено трябва да бъде изразена поне основната идея на законодателя и същината на волята му, за да могат правоприлагащите органи по пътя на тълкуването и прилагането да осигурят точното изпълнение на закона“ (Решение №1/2005 г. по к.д. №8/2004 г.), защото дори и по пътя на тълкуването правоприлагащите органи не могат да установят не само „основната идея на законодателя и същината на волята му“, но не могат да установят във всеки конкретен случай коя отговорност да реализират.

Идентичността на съставите на престъплението по чл. 343в, ал. 3 НК и на административното нарушение по чл. 177, ал. 1, т. 2 във връзка с чл. 171, т. 1 и 4 ЗДвП не позволява да се извърши разграничение на двата състава чрез принципа на приоритет на наказателната пред административнонаказателната отговорност, установен в чл. 33, ал. 2 ЗАНН. Съгласно чл. 33, ал. 2 ЗАНН при „констатиране на признак/признаци за извършено престъпление административнонаказателното

производство се прекратява“. Тъждеството на състава на престъплението и на административното нарушение и установеното в чл. 33, ал. 2 ЗАНН би значило да се допусне, че с приемането на чл. 343в, ал. 3 НК законодателят мълчаливо е отменил административното нарушение по чл. 177, ал. 1, т. 2 във връзка с чл. 171, т. 1 и 4 ЗДвП. В случая, с оглед на поведението на законодателя при и след приемане на разпоредбата на чл. 343в, ал. 3 НК, няма основание да се презумира мълчалива отмяна на съществуващото административно нарушение и на предвиденото за него административно наказание. В мотивите за приемане на оспорената разпоредба липсва каквато и да е идея за неприложимост на чл. 177, ал. 1, т. 2 във връзка с чл. 171, т. 1 и 4 ЗДвП. Наред с това само 23 дни след приемане на чл. 343в, ал. 3 НК законодателят изменя чл. 171, т. 1, б. б) ЗДвП, като увеличава срока на принудителната мярка от 6 на 18 месеца (обн. ДВ, бр. 101 от 2016 г.), по-малко от два месеца след приемане на наказателната разпоредба приема нова разпоредба на чл. 171, т. 1 ЗДвП – б. ж) (обн. ДВ, бр. 9 от 2017 г.), а само година след приемане на оспорената разпоредба приема изменение на самия чл. 177, ал. 1, т. 2 ЗДвП (обн. ДВ, бр. 2 от 2018 г.), което по никакъв начин не засяга административното нарушение по чл. 177, ал. 1, т. 2 във връзка с чл. 171, т. 1 и 4 ЗДвП.

Идентичността на съставите на престъплението по чл. 343в, ал. 3 НК и на административното нарушение по чл. 177, ал. 1, т. 2 във връзка с чл. 171, т. 1 и 4 ЗДвП не позволява тяхното разграничение и с оглед на степента на обществената опасност, защото тя също е идентична. При това става въпрос за деяние на формално извършване – управление на моторно превозно средство в срока на изпълнение на принудителната административна мярка „временно отнемане на свидетелството за управление на моторно превозно средство“, т.е. липсва изискване за някакъв резултат или за друг вид общественоопасни последици, които да позволят разграничение на степента на обществена опасност на двете деяния. Единствените разлики между двата състава са във вида и в размера на наказанието и в процесуалния ред за налагане на наказанията, но това не са обективни критерии за разграничаване на престъплението от административното нарушение.

Липсата на законово установен обективен критерий, който да дава възможност не само на гражданите, но и на правоприлагащите органи да определят еднозначно кога деянието осъществява признаците на престъпление по чл. 343в, ал. 3 НК и кога на административно нарушение по чл. 177, ал. 1, т. 2 във връзка с чл. 171, т. 1 и 4 ЗДвП, прави оспорената разпоредба неясна до степен, която не позволява дори с

помощта на тълкуване от правоприлагащите органи да се установи еднозначно кога за деянието ще се налага глоба от 100 до 300 лв., каквото е административното наказание, и кога ще се налага лишаване от свобода до три години и глоба от 200 до 1000 лв., каквото е наказанието за престъплението по чл. 343в, ал. 3 НК. Показателно в това отношение е и образуваното от Наказателната колегия на Върховния касационен съд тълкувателно дело №2/2023 г. по приложимостта на чл. 343в, ал. 3 НК, при което поради констатираната идентичност на съставите на престъплението по чл. 343в, ал. 3 НК и на административното нарушение по чл. 177, ал. 1, т. 2 във връзка с чл. 171, т. 1 и 4 ЗДвП Наказателната колегия е отправила на 17.10.2023 г. сигнали до Народното събрание, до министъра на правосъдието и до министъра на вътрешните работи с искане законодателят да уреди обективен критерий, съобразно който да се разграничи съставът на престъплението и на административното нарушение.

Освен липсата на обективен критерий, въз основа на който да се разграничи съставът на престъплението от състава на административното нарушение, законодателят не е отчел и факта, че принудителните административни мерки съгласно чл. 172, ал. 6 ЗДвП подлежат на предварително изпълнение, като в съответствие с чл. 172, ал. 3 ЗДвП при принудителните административни мерки по чл. 171, т. 1, б. б), е) и ж), както и при тази по чл. 171, т. 4 ЗДвП свидетелството за управление на моторно превозно средство се отнема още със съставянето на акта за установяване на административно нарушение. Въз основа на акта за установяване на административно нарушение органът по чл. 172, ал. 1 ЗДвП – ръководителят на службата за контрол по Закона за движението по пътищата, издава мотивирана заповед, с която прилага принудителната административна мярка, но този акт подлежи на оспорване по реда на Административнопроцесуалния кодекс – чл. 172, ал. 5 ЗДвП. Това значи, че основният признак относно обективната страна на престъплението по чл. 343в, ал. 3 НК, а следователно и определената за него наказателна отговорност, е въз основа на акт, който би могъл да се окаже и незаконосъобразен, тъй като законосъобразността му може да бъде оспорена и да бъде предмет на бъдещо установяване от съд.

Този начин на определяне на състава на престъплението – въз основа на временно и най-вече на правно нестабилно отнемане на свидетелството за управление на моторно превозно средство (поради предварителното изпълнение и обжалваемостта на принудителната административна мярка), без дори да е извършена

конкретизация с оглед на вида на нарушението, за което принудителната мярка е приложена, или с оглед на нейния срок – не съответства на изискването за стабилност и правна сигурност на правоотношенията, предмет на наказателната разпоредба, чрез която е въведено съответното престъпление, и това прави разпоредбата нарушаваща принципа на законност (Решение №5/2014 г. по к.д. №2/2014 г.).

Липсата на законово установен обективен критерий, който да позволява на правоприлагащите органи да определят кога деянието е престъпление и кога е административно нарушение, поставя държавната наказателна репресия в зависимост от преценката на органа, който е установил правонарушението, и от неговото субективно отношение към установеното. Определянето на вида на отговорност не може да бъде резултат от субективната преценка на правоприлагащ държавен орган, защото това създава предпоставка за произвол. Произволът, както трайно приема в практиката си Съдът, „представлява нарушение на обективен критерий като мащаб за справедливост. Забраната за произвол е важен материалноправен компонент от съдържанието на правовата държава и е приложима към всеки закон“ (Решение №1/2005 г. по к.д. №8/2004 г.).

Значителната разлика във вида и размера на наказанията за престъплението по чл. 343в, ал. 1 НК – лишаване от свобода до три години и глоба от 200 до 1000 лв., и за административното нарушение по чл. 177, ал. 1, т. 2 във връзка с чл. 171, т. 1 и 4 ЗДвП – глоба от 100 до 300 лв., при идентичността на съставите на двете деяния и липсата на обективен критерий, който установява случаите на тяхната приложимост, води до нееднакво третиране на гражданите от законодателя при установена еднаквост на случаите.

Съдът многократно подчертава в практиката си, че различното третиране на равното не е изключено по абсолютен начин от принципа на равенството на гражданите пред закона, но „в правовата държава повелата за равно третиране задължава нормотвореца да урежда подобните случаи по еднакъв начин, а различните – различно, така щото да бъде осигурено юридическото равенство“ (Решение №9/2023 г. по к.д. №4/2023 г. и цитираната там практика). Неспазването от законодателя на конституционното изискване за равенство на гражданите пред закона, установено в чл. 6, ал. 2 от Конституцията, е и в противоречие с материалния елемент на правовата държава – справедливостта.

По изложените съображения Конституционният съд приема, че оспорената

разпоредба на чл. 343в, ал. 3 НК противоречи на чл. 4, ал. 1 и на чл. 6, ал. 2 от Конституцията, поради което следва да бъде обявена за противоконституционна.

Воден от горното и на основание чл. 149, ал. 1, т. 2 от Конституцията, Конституционният съд

Р Е Ш И:

ОБЯВЯВА разпоредбата на чл. 343в, ал. 3 от Наказателния кодекс (обн. ДВ, бр. 26 от 1968 г.; посл. изм. бр. 42 от 2024 г.) за противоконституционна.